

Педагогсен августри конференцийе умён

Шкул пурнаҗе уроксенче кәна мар

Районти вөрентү пайе туса пыракан воспитани еҗне тишкерсен, 2008-2009 вөрентү сүләнче педагогсем хайсен умне лартна тата районти вөрентү пайе палартна тәллөвсене пурнаҗа кертес тесе тарашрәс.

Ситенекен әрура обществәлла пәлтерешлә хакләхсем сиреп выран йышанчәр тесе шкулсенче ытларак гражданла тата патриотла воспитани ыйтавә сине тимлөх уйартамар. Ку еҗре ачасемшән курамлах мелә пулмалла. Саванла тата шкулсенчи сар мухтавән кәтесәсене сәнетрәмәр. Калайкассинчи ватам шкулта Афган вәршин музеей әслет, Москвакассинчи ватам шкулта тата ноябрь уйахәнче музей йөркеләнчә.

Пур шкулта тата обороналла-массалла тата спорт уйахлахсем ирттерни – воспитани еҗсәнчи тепер ыра та витәмлә еңсенчен пәри. Муркаш шкуләнчи «Родина», Мән Сәнтәр шкуләнчи М. Шуйцев ячәллә сарпа патриот клубсен, Муркаш лицейәнчи кадет классен еҗсәсем вайланчәс. Ку районти тата республикари «Зарница» «Орленок» вайасәнче те паларчә.

Ачасен әс-хакәлне, вәсен талантне, пултарулахе аталантарас тәллөвпе вөрентү сүлә тарашшәпә чылай конкурс иртрә. Районти шкулсенче пур 33 обществәлла организаци әслет. Шапа вәсенче сәмрәксен ертсе пыраслах енепә тата хайсен пурнаҗне активлаха тума пур условием те пур. Пәрипәрипә хушанма пәлнә те сакантана пусланат.

Воспитани енен тепер пысак ыйтавә вәл сәмрәксен

хушшинче наркоманипе, пирус туртнине, эрех-сәра еҗсәнче тата преступлением тавассипе кәрешни. Сәк еҗе эфир, паллах, профилактика меләпә туса пыратпәр. Районти шалти еҗсен пайе тачә сыханса еҗлетпәр. Шкулсенче директорсен воспитани енепә әслекен сүмәсем, психологсемпе социалогсем, класс ертүсисем те ку ыйту сине пысак тимлөх уйаһарсә. Учәтра таракан вөрөнәксене тәрәсләсә тарасә. Вәсемпе кашнинпе уйрамман тата йвәр-ларутарулла сәмәсемпә еҗлемә таралә программәсем тунә ентә. Сүл ситменнсемпә тәрлә комиссисемпә канашсем әсләсә.

Сүләрех асанна ыйтусене ашшә-амашәсен пухавәсенче таташах тишкеретпәр. Унта медицина еҗсәнәсене тата милици сотрудникәсене чәнетпәр.

«Вөрентү» нацпроектра па-

лартна пек, воспитани еҗсән пахаләхне тата унан пәлтәрешне үстерсипе пирән тәп задачәсенчен пәри пулса тарать. Сәк еҗе класс ертүсисем (279 учитель), педагог-психологсем (6), социалла педагогсем (9), асла жожа-тайсем (25) тата директорсен воспитани енепә әслекен сүмәсем пурнаҗлашсә. Вәсем пәри-пәрин еҗне курса, пәри-пәрин опычәпә паллаша творчествәлла еҗлесе пырасәсә, конкурсене те хушанасә.

Кәсалхи «Чи лайах класс ертүси» конкурсән пәтәмләтәвәпә унта хушанна 179 класс ертүсисинчен сәнтәрүсә ятне сәксем тивәсрәс: пусламаш классене вөрөнәксенчен – Ильинкари ватам шкулта еҗлекен Г.А. Анисова, ватам классен ертүсисем хушшинче – Сосновкари тәп шкулта еҗлекен С.Г. Никифорова, асла классен ертүсисем хушшинче – Муркаш-

ри ватам шкулти Е.Н. Ефанова, 25 султан кәсәнрех класс ертүсисинчен – Шурча шкуләнче еҗлекен М.Р. Ершова.

29 класс ертүси февраль уйахәнче хайсен квалификацияне вөрентү институтәнче үстерчә.

Воспитани еҗсә кружоксемпе сексисемсәр туллин пулса пымасть. Пәлтәрхи вөрентү сүләнче 177 кружока сүрерәс ачасем. Хайсен пултарулахе вара Раҗсей тата республика шайәнче те паларма пултаракансем пулчәс.

Районти пур хушма пәлу паракан 4 учреждени – ачасемпә сәмрәксен районти спорт шкулә, сәмрәк техниксен станцийә, районти ачапача пултарулах сүрчә тата искусство шкулә әслет. Сәк учрежденисенче 6-18 сүлхи 2533 ача хайне киләшекен ене суйласа илсе хушма пәлу илет.

Каласа хәвармалла, иртнә вөрентү сүләнче районти сәмрәк техниксен станцийә ЧР шкул ачисен спортпа техника тата сарпа сывах спорт енесемпә иртнә 5-мәш спартакиада 1-мәш выранә тухрә. Вөрентү пайән спорт шкулә вара ЧР Президентчән кубокәшән иртнә спартакиада районсем хушшинче 3-мәш выранә тухма пултарчә.

Паян шкулсенче ачасене пур енлән аталантарма, воспитани еҗне кирлә шайра йөркелесе пыма майсем пур. Апла малалла та вөрөнәксене хавхалантарма, интереслентерә әсләсә.

З. ДИПЛОМАТОВА,
вөрентү, сәмрәксен
политики тата
физкультурапа спорт
пайән ертүси.

Тимлөхсәр хәвармастпәр

Шкул ачисен каникул вәхәтәнчи канәвне тата еҗне йөркеләссә районти ЧР Министрсен кабинетчә 2008 сүлхи апрелән 10-мәшәнче йышанна 98 № «2008-2010 сүлсәнче ачасемпә сәмрәксен канәвне, сывлаха сирәплетәссине тата еҗлеттәрәссине йөркеләссә сәнчен» йышануна киләшүллән пулса пырат. Ачасен сүллахи вәхәтне усалла ирттерәссә район пусләхән кәсалхи ятарла йышанавә тата вөрентү, сәмрәксен политикти тата физкультурапа спорт пайән приказә сәнче те никәсләсә тарать.

Санитарипе гигиена, пушар хәрушсәрләхән правилисене пәхәнса әсләсә шкулсенче сүллахи вәхәтра йөркеләнә лагерсем. Вәсен еҗ-хәллне вара районти комисси тәрәсләсә тарать.

Кәсал сүлла еҗпә кану лагерсене пур 443 ача сүрерә,

Еҗ укси ыйтавәпә

Чәваш Республикин 2007 сүлхи еҗ укси тәлемелли йөрке сәнчен калакан 45 № сакунпа тата район пусләхән сәв сүлхи 445 № йышанавәпә киләшүллән вөрөнәксене еҗ уксине сәнәллә майпа тапхәрән-тапхәрән тәлемә тытанчәс.

Пирән районта малтанах эксперимент шүчәпә сәк еҗе Муркаш лицейәнче (еҗ уксине сәнә системәпа тәллөссине пәтәмпәх пәхәнса) пикентәмәр. Районти ытти вөрентү учрежденийәсенче вара учительсене еҗ укси сүмне хушса тәлемә ятарла «хавхалантару фончә» йөркеләнә. Вәл пәтәмәшлә еҗ укси тәлемелли сумман 10 процентәнчен кая мар пулчә.

Еҗ уксине сәлла майпа тәлени малта-

нах учитель еҗсән пахаләхне хакламалли мел пулса тачә. Еҗсәнине кура вара хавхалану укси е пәчәкрәх, е пысакраха, е пачах пулмасан та пултарать.

Еҗ уксине сәнәллә тәллөссин иккәмәш тапхәрә пәлтәр пулчә темеллә. Район пусләхән 2008 сүлхи 725 № йышанавәпә киләшүллән вөрентү учрежденийәсен еҗ уксин фондне база тата хавхалану пайәсем сине уйарма пусларамар. Ку вара уроксен пахаләхне те силә каларать.

Анланмалла ентә, хавхалантару уксин каләпәшә мәнле пуласси учительән еҗ пахаләхәпә тәррәмәне сыханна. Ана вара шкул администрацийә сәс мар, обществәлла ертсе пыракан орган та па-

лартать.

2008 сүл вәсәне хавхалантару пайе вөрентү учрежденийәсенчи еҗ укси фондчән 20 процентчәпә танлашрә. Кәсал сүлталәх хушшинче вәл 30 процент чухлә пулмалла. 2007-2008 сүлсәнче сәлла майпа учительән хавхалану укси ватамран 1297 тенкәпә танлашрә. Ну-майрах балл пухнисен вәл 1500-2000 тенкә пулнә. Хавхалантару уксине еҗлесе илсе тәсәх учительсене хайсен тата ачасен пәлвән шайне те үстермәлә. Ачасен олимпиадәсенчи, хайсен профессии конкурсәсен кәтартәвәсем те халә еҗ укси сине пысак витәм күрәссә.

Ю. СТЕПАНОВА,
вөрентү пайән тәп бухгалтерә.

Раҗсей шайәнче те паларчәс

Иртнә вөрентү сүләнче шкул ачисен пәтәм Раҗсейри олимпиадән регионалла тапхәрәнче – республика шайәнче – пур 2 таххәрән призлә вырансем сәнсе илме пултарчәс:

Алексей Бубнов – технологипе (Шатракассинчи тәп шкул);
Алевтина Смирнова – технологипе (Турайри ватам шкул);
Надежда Арсентьева – обществознанипе (Йуҗкассинчи ватам шкул);

Елена Алексеева – право предметчәпә (Орининти ватам шкул);

Татьяна Иванова – право предметчәпә (Йуҗкассинчи ватам шкул);

Андрей Андреев – ОБЖ предметчәпә (Муркашри ватам шкул);

Любовь Мешкова – вырәс чәлхипе (Муркашри ватам шкул).

Раҗсей шайәнчи сәнтәрүсәсем хушшинче те пирән вөрөнәксен пулни питә савантаракан тата хавхалантаракан пулам. Право предметчәпә иртнә олимпиада Оринин шкуләнче вөрөнәксен Елена Алексеева тата Йуҗкассинчи шкулта вөрөнәксен Надежда Арсентьева Раҗсей призерәсем пулма тивәсрәс. Хастар хәрсене тата вәсен вөрөнәксенәсене – Валентина Ивановна Алексеева Владимир Иванович Тихонова – анәсүсемпә тав сәмахәсем.

Сәк шайри үсәсемпә тавасси район пусләхән стипендине илессинчен пусланат тәсен те йанаш мар. Ана кашни чәрәкрәх 25-шәр вөрөнәксен илсе тарать.

Үсәсем патне туртанатпәр

Районти шкулсенче 2008-2009 вөрентү сүләнче пур 499 учитель тата 166 воспитатель әслерә. Түрех асанса хәвармалла, аттестаци пәтәмләтәвәсемпә вәсенчен 10 процентчә – асла категорияриллә, 40 процентчә – 1 категорияриллә, тепер 40 процентчә – 2 категорияриллә.

Педагогсен хушшинче Чәваш Республикин тава тивәсрәсә учительсәсем (вәсем 10-ән), «Халәха вөрөнәксен еҗсән отличникә» ят илнисем (20 сын) тата Раҗсей Федерацийән пәтәмәшлә пәлвән хисәплә еҗсәнәсем (50-ән) пурри ытти сине те малаллах туртантарать.

ваш Республикин вөрентү институтәнчи курссенче вөрәнчә. Ытларак вәсем профессорләр тата ун умәнчи вөрентүпә сыханна ыйтусемпә тимлерәс.

«Вөрентү» нацпроектра палартна тәрлә конкурсене хушанса грантсем сәнсе иллекәсем те пур педагогсем хушшинче. Ака кәсал та висә учитель – В.И. Алексеева (Оринин шкулә), Т.В. Ермакова (Юнка шкулә) тата Е.Н. Ефанова (Муркаш шкулә) – Раҗсей Федерацийән Президентчән премине сәнсе илме пултарчәс.

Сәкән пек грантсене сәнсе илессе вара районти конкур-

Елена Николаевна Ефанова Муркашри ватам шкулта вырәс чәлхипе литература предметчәсене ертсе пырат. Асла категорияриллә учительән вөрөнәксен районти тата республикари ирткен олимпиадәсенче призлә вырансем йышанасә. Елена Николаевна хайән квалификацияне тәтәшах үстерчә. Кәсал вәл Раҗсей Федерацийәнчи чи лайах учительсен шутне кәрә сәришә Президентчән грантне тивәсрә.

Анчах та юлашки сүлсәнче вөрөнәксен коллективә «ватәлма» пуслани куҗкәрет. 2008 сүлта педагогсен 60 процентчә шкулта 20 е ытларак сүл еҗлекәсем пулнә, 2,2 процентчә вара – тивәсрә канәва тухнисем. Сәмрәк специалистсем сахал – 5,5 процент.

Иртнә сүл вөрөнәксенем те, шкул ертүсисем те сәнәллә формәпа аттестаци витәр тухрәс. Сәк тәрәсләс вәсен профессии шайне, информация технологийәсемпә епә уса курма пултарнине тата вәсен еҗне тишкерме май парать. Сәлла вара 2007-2008 вөрентү сүлән пәррәмәш сүр сүлти пәтәмләтәвәсемпә асла категорияри илме 36; 1 категорияри илме – 92; 2 категорияри илме 30 учитель заявлени сәрсә панәччә.

Аттестацинчи пәтәмләтәвәсемпә вара вәсем пурте сәк категориясене сирәпләтмә пултарайман. Пысакраха категорияри илсе тәсә сәрсәсенчен 23 процентчә тәрлә сәлтәвәсене пула хайсен заявлениәсене каялла илнә. Аттестаци витәр тухнисен 5 процентчә палартна категорияри илеймен.

Сапах та хайсен пәлвән үстерәс тәсә иртнә вөрентү сүләнче 98 вөрөнәксен Чә-

ссене хушаннинчен пусланат. Кәсалхи «Сүлталәкири «ватәлма» профессии конкурсәсенче А.Г. Паладьева (Муркаш шкулә) сәнтәрүсә пулса тачә. Унта пур 19 учитель вай висәччә.

Май уйахәнче сәк ятпак республика шайәнчи конкурс иртрә. Район чысене унта С.Ф. Желтова (Муркаш шкуләнче) сүлтамаш классене вөрөнәксен хушшинче тә пулчә. Унта вара Н.А. Миронова (диагностикапа консультация центрәнче вай хурат) хушанса висәсәмәш выранә тухма пултарчә.

Республикара сәкән евәр конкурс педагог-психологсем хушшинче те пулчә. Унта вара Н.А. Миронова (диагностикапа консультация центрәнче вай хурат) хушанса висәсәмәш выранә тухма пултарчә.

Асла жожа-тайсен республикари профессии конкурсәсенче Юнкари ватам шкулта еҗлекен И.В. Киршева та висәсәмәш выран сәнсе илчә. Сәлла майпа конкурсене хушанса, ытти сән еҗсәхәләпә паллаша тата пәлвә үстерәс пырсан сәс еҗ пахаләхә сүлләрәх шайра пулассине анланса еҗләсәсә пирән вөрөнәксенсем.

И. ЕРШОВА,
районти информацияпе
методика центрән ертүси.